

„Európai magyar vagyok”

A művésznek a szabadság a legfontosabb

Koncz Zsuzsa a magyar rock nagyasszonya. Ő adta ki a legtöbb lemezt, a külföldi korongokkal együtt több mint százat. Övé a legnagyobb közönség, az ő sikere a legstabilabb, évtizedek óta töretlen. Kiadója szerint tudható, hogy minden új albuma gyémántlemez. Vonzereje éppúgy megtölti a 12 ezres befogadóképességű fővárosi sportarénát, mint egy tetszőleges magyar színház nézőterét határon innen és határon túl. Az énekesnő, aki a héten veszi át a Budapest díszpolgára címmel járó érmet, új lemezéről először a 168 Órának nyilatkozott.

A járvány miatt elmaradt a koncert, amelyet október 24-re tervezél a sportarénába, cserébe viszont november második felében új albumod jelenik meg. Nekem már a koncert időpontja is azt üzent: sok mondandód gyűlt össze a négy év alatt, ami legutóbbi lemezod, a Vadvilág kiadása óta eltelt.

Én nagyon szerettem volna az októberi koncertet, mert a tavalyi találkozás mély nyomokat hagyott bennem, annyira felemelő és megható volt a két óra, amit együtt tölthettem a közönséggel. Ezt jó lett volna újraélni, és szerintem nem csak nekem. Az új lemez tehát kicsit kárpótlás azoknak, akik eljöttek volna. Meg magamnak is. De nem azért kellett az új album, mert a korábbi elveszítette az aktualitását. Sajnos továbbra is „vadvilágban” élünk. A gyűlölködésre kihelyezett közélet sajnos velünk maradt, sőt, a hangnem egyre durvult azóta.

Az új lemez címe: Szabadnak születél. Ez pozitív üzenet, de a dal egy kicsit keserű. Vagy inkább dühös?

Inkább dühösnek mondanám. A keserűségben van valami végleges, valami belenyugvó, én pedig semmiképpen sem szeretnék keseregni, de belenyugodni sem. Azt gondoltam, hogy ezeken a dalokon keresztül kiengedhetek magamból feszültségeket, ha van bennem düh, azt is szabadjára engedem – talán másoknak is éppen ebben segít.

Egyszer úgy nyilatkoztál, hogy elsősorban európai vagy, a magyarság fontos magánügyed. A Szabadnak születél dalba viszont bekúsznak a Szózat szavai, egy másik dalban a Himnusz egy sorát lehet felfedezni, tehát ez a lemez mégis egy kicsit a hazáról szóló vallomás.

Mindig úgy gondoltam magamra, hogy európai magyar vagyok, és sohasem hittem, hogy a kettő kö-

zött ellentmondás van. Az Európához tartozás számomra éppoly fontos, mint az anyanyelvem, a szülőföldem. Nem véletlen, hogy nem léptem le akkor sem, amikor erre lett volna lehetőségem.

Franciaországban már kész szerződés is várt, és nem írtad alá, pedig anyagiilag nyilván jobb lett volna, mint amit Magyarország kínáltak.

Látod, arra éppen nem is emlékszem, hogy abban a szerződésben volt-e szó anyagiokról. Arról biztosan, hogy évekig ott kellett volna maradnom, és éppen ez tartott vissza. A pénz engem sohasem foglalkoztatott igazán. Amikor népszerű lettem, akkor inkább a kisiparos kötődéssel lehetett sokat keresni. Volt, hogy a szüleimtől kértem kölcsön, pedig már elég sok koncertem volt. Hogy énekelhetek, nekem öröm volt az első perctől kezdve, és ez az öröm szerencsére meg is maradt. Az más kérdés, hogy az énekléssel persze együtt jártak ilyen-olyan honoráriumok, de ha volt annyi, amennyi a számomra szükséges dolgokra kellett, kicsit sem foglalkoztatott, hogy még több legyen. Engem a nyugat-európai munkákra az a szabadság csábított, amelyet ott a levegőben éreztem. Nagyon hívtak, így próbálkoztam német nyelvterületen is, de ott az előadó kiszolgáltatott helyzetben van. A nyugati lemezkiadók valójában zenei segédmunkásokat kerestek ahhoz, hogy az általuk megtalált ilyen-olyan-amolyan, szerintük jó szerzeményeket elénekeljék. Nem volt elég előadójuk, akiről elhitték volna, hogy kellenek a közönségnek. Bennem láttak lehetőséget, de olyan dalokat kaptam, amelyekben nem telt örömöm, nem is beszélve a hazai mulatók rockhoz hasonló szövegekről. Nekem nem volt nehéz itthon maradnom, ahol én dönthettem el, hogy mit éneklek el és mit nem.

Idézek egy sort az új album címadó dalából: „Mondják neked elvakult, sötét lelku ostobák: keress magadnak máshol új hazát.” Az idén mintha a szokásnál is több ordenáré támadás ért volna téged. Ez fáj?

Én fent sem vagyok a közösségi hálón, tehát a támadások nagy része el sem jut hozzám, legfeljebb baráti híradásokon keresztül. De nagyon hamar megtapasztaltam a pályán, hogy az ember nem tetszhet mindenkinek. Annak, hogy egyesek igazán kedvelnek, ára van: az, hogy mások pedig elutasítanak. Így megy ez. Például amikor a miniszoknyadivat kezdetén én is minit viseltem egy népszerű tévéműsorban, sokan mindennek neveztek, csak úrilánynak nem. Megtanultam, hogy számomra ne az legyen az örömforrás, hogy mindenki szépeket mond rólam, hanem a dalok, amelyeket elénekelhetek. Amelyiknek nem tudtam örülni, azt nem énekeltem el. Nekem a pálya elején biztonságot adott, hogy jogi egyetemre járok, nem kell mindenáron a zenéből megélnem. Egyébként eléggé szabadjára engedett gyerekkor után lettem felnőtt, így az igazodási kényszer is kisebb volt bennem, mint amit sokan elvártak volna. Ma sem érzem szükségét annak, hogy azoknak próbáljak megfelelni, akik a nézeteimet támadják.

Mindig önálló voltál, de nem lázadó. Manapság nagyjából tudjuk, hogy ki-vel és mivel nem értesz egyet. De kit és mit támogatsz?

Nekem az a fontos, hogy az általános emberi értékekhez ragaszkodhassak. Ha közhely, akkor is vállalom: számomra az emberi jogoknak az ENSZ által megfogalmazott chartája maradt irányadó, amit annak idején az Illés együttes fel is dolgozott. Ma is ez a mérce: minden emberi lény szabadnak születik,

egyenlő méltósága és joga van. Az én értékrendem közepében a szabadság áll. Persze, amikor eljön az ideje, biztosan megtalálom majd, hogy hová tegyem le a voksomat. De túl szuverén vagyok ahhoz, hogy valamilyen pártnak a tagja legyek, soha nem is voltam az. A pálya, amelyet választottam, nem teszi lehetővé, hogy egyedül dolgozzak, de az autonómiám mindig is fontos volt, ma is fontos, és ez feltehetően így is marad.

Az új albumodon van egy Szökőév című dal, amelyben felteszed a kérdést: ki az, aki mondja még az igazat és tiszteli a szavakat? Aki a te dalaidat szereti, alighanem éppen ezt várja el tőled.

Nem túl felemelő élmény naponta tapasztalni, hogy a szavaink lassan kiürülnek, megfosztják őket a jelentésüktől, a közbeszéd egyre durvul. Ez nem csak nálunk van így, de ez nem lehet mentesség. A kimondott szó értékéről nem szabad lemondanunk, akkor sem, ha a közélet, a politika erre húzna minket.

Mit remélt egy velszi bárd? Ez a címe egy másik dalnak. Korábban, amikor az Index munkatársai felálltak, te éppen A walesi bárdokkal üzentél nekik. Ebből lett ez a szám? Itt tetten lehet érní, hogyan dolgoztok együtt Bródyval?

Ezt csak ő tudná megmondani. Amikor Tinédzser – ahogy Bródyt magunk közt hívjuk – elküldte ezt a szöveget, erősen elgondolkodtam, hogy vajon mű-

Az Európához tartozás számomra éppoly fontos, mint az anyanyelvem, a szülőföldem.

ködik-e egy olyan dal, amelyben ennyire áttételes megfogalmazások vannak, amelyek kapcsolódnak majd nem pontos idézetekhez egy ikonikus Arany János-balladából. Aztán amikor erről konzultáltunk a zeneszerző Maróthy Zolival és Závodi Gabival, aki producere és szintén szerzője az albumnak, meggyőződtem arról, hogy ez lehetséges. Ezt meg kell csinálnunk. Így született ez a dal. De tény: előbb volt, hogy reagáltam az indexesek távozására. Ami egyébként páratlan, nagy hatású tett volt tőlük.

Számomra különösen ütős volt a gondolat, hogy a dal szerint a bárdok évszázadok múltán is ott

vannak a helyükön – legalábbis a tudatunkban –, és ma is énekelnek tovább. Jut eszembe, mit gondolsz a színművészeti diákok kiállításáról?

Hogy nagyon klassz emberek!

Kitartanak?

Talán igen. Ha a szakma és a társadalom továbbra is támogatja őket, ahogyan ezt október 23-án is láthattuk, és ahogyan a zenészek közül sokan melléjük álltunk, akkor nem lesz hiábavaló az áldozat, amit hoznak. Vállalva, hogy erősen kétséges, lehet-e ennek jó vége. Nagyszerű dolognak tartom, hogy ezt ők figyelmen kívül hagyják, és már ilyen fiatalon tudják: egy művésznek a szabadság a legfontosabb. Az ő kiállításuk mindnyájunknak fontos példa, és tulajdonképpen már győztek, bárhogyan is végződjön ez a történet.

Ha jól számolom, a mostani a 47. nagylemezed. Elképesztő szám. A kiadód azt mondja: egy Koncz Zsuzsa-lemez forgalma mindig a többszöröse annak, mint amennyit más előadók korongjaiból el lehet adni. Ennek egyik oka, hogy te nemcsak az előadója vagy a lemeznek, hanem gyakorlatilag a kezdedben tartod az elkészítésének egész folyamatát is. Alakítod a szöveget, a hangszerelést, de még a tasaktervet is. Mindenhez értesz?

Dehogy értek mindenhez! Én csak ötleteket adok a szakembereknek, például a grafikusnak. Hogy ő pontosan tudja, mit jelent számomra a lemez, benem hogyan él. A szerzőkkel régóta együtt dolgozunk – Bródyval a kezdetektől –, jól ismerjük egymást, ők tisztában vannak azzal, milyen érzéseket vált ki belőlem egy-egy dal. Ha tévednének, megbeszéljük, én pedig hallgatók rájuk, amikor rajtuk a kritika sora. Amikor az első lemezeim készültek, azt láttam az Illés zenekartól, hogy az első lépéstől az utolsóig benne élnek a munkában, minden részlet mindnyájunknak egyformán fontos. Tőlük ez ragadt rám, és ez az, amit már nélkülük is folytatok. Hogy ne készüljön olyan borító, amelynek nincs köze a tartalomhoz, ne legyen olyan gitárszóló, amelyik szerintem nem eléggé szenvedélyes, legyen a vokál hangosabb, ne maradjon olyan sor a szövegben, amelytől idegenkedek. Persze nem arról van szó, hogy elhatározok valamit, amihez körömszakadtáig ragaszkodom. Lehet, hogy egy szó, amely először furcsa volt, már nem is olyan furcsa a negyedik alkalommal. Minden alakul a közös munkában.

Ez sohasem vezetett konfliktushoz?

Egy alkotó emberben kell lennie annyi empátiának, hogy megértse: én állok kint a fontvonalban, ha lőnek, engem találnak el. Persze, kezdőként még kibérelt hang voltam, készen kaptam számokat, hogy azokat énekeljem el. Megtettem akkor is, ha nem szerzett különösebb örömet. De mivel valójában hobibizénészből lettem hivatásos, hamar rájöttem, hogy csak két utam van. Vagy ragaszkodom ahhoz, amilyen vagyok, vagy abbahagyom az egészet.

Néha az az érzésem, hogy ti Bródy Jánossal valamiféle szigeten éltek a popzenén belül. Máig azt képzelitek, hogy háromperces dalokkal meg lehet változtatni a világot. Ott maradtatok a rock első korszakában, amikor az nem szórakoztatóipar volt, hanem egy generáció üzenete arról, hogy másfajta világban akar élni, mint a szülők korosztálya.

Igazad van, nekünk most is az üzenet a lényeg. Ezen nem változtat az a tény, hogy ma már a rádiók nem nagyon játszzák azokat a dalokat, amelyeket mi írunk. És ennek nem csak a politikai rezsimhez kapcsolódó oka van. A dalaink nagyobbik fele idegen a trendi zenei rádiók világától. Nem szórakoztatóipar,

hanem valami más, ami a profitorientált médiát nem érdekli. Ott pénzt akarnak és nem üzenetet. A koncerteken azonban kiderül, hogy létezik, és nem is kicsi az a közönség, amelyiknek pont ránk van szüksége. Az ő visszajelzésük pedig annyira erős, annyira támogató, hogy az ember érzi, tovább kell mennie ezen az úton. Az internetes látogatottsági adatok is azt jelzik: van élet a poprádiókon kívül is.

Az új album egyik legerősebb dala egy duett, amelyet Kulka Jánossal énekeltek. A Republic-dal címe: Szeretni valakit valamiért. Persze tudja az ember, hogy Kulkát miért szereti. Mert a szakmai tökéletesség egyik példája, mert emberként sohasem félt kiállni azért, amit gondol, és mert onnan jött vissza, ahonnan kevesen. Nehéz volt a felvétel?

János nagyon kedves, megértő ember. Mi évtizedek óta távolról figyeltük, tiszteltük, szerettük egymás művészetét. Egyáltalán nem volt nehéz őt rávenni erre a duetre. A felvétel még a múlt év karácsonya előtt készült, és úgy gondoltam, hogy rá kellene tennünk erre a lemezre. Erre is örömmel mondott igent.

Fotó: NERPEL NIKOLETTA

Közöttünk mindig működött egy olyan rokonszenv, közös hullámhossz, amelyet nagyon nehéz szavakba önteni. Meg nem is biztos, hogy kell. A felvételen talán hallatszík.

Az egyik legizgalmasabb számod az elmúlt tíz év felvételei közül a Vadvilág lemezről való. Egy 1912-es Ady-vers, a Történelmi lecke fiúknak dalváltozata. Tudom, gondolkodtál rajta, hogy egyáltalán elénekeld-e. Féltél, hogy túl kemény egy nőnek. De mi volt ezzel a gond? A nők is tudnak nagyon kemények lenni.

Persze. De nem úgy, mint egy férfi. Ennek a versnek a keménysége nagyon maszkulin. A férfiak gyakran elemi kíméletet sem mutatnak a másik iránt, míg a nők még keménységükben is megértőbbek, nyitottabbak, törekszenek arra, hogy a másiknak kevésbé fájjon az elutasítás. Ez leginkább a politikában érhető tetten. Nézd meg akár az új-zélandi miniszterelnök asszony, akár Angela Merkel tevékenységét. A keménységük ellenére is folyamatosan keresik a kompromisszumokat. És többnyire meg is találják: Új-Zéland ma már vírusmentes, Merkel pedig virtuózként próbálja összefogni a százfelé tartó Európai Uniót, hiszen most a németeken Európa szeme. Remélem, a kancellár asszony boldogul majd. Ez a megegyezési képesség nagyon hiányzik nálunk, és meg is látszik, hogy Európában nálunk van a legkevesebb nő a parlamentben. Szerintem ez mindennél többet elmond rólunk. Pedig láthatjuk, hogy a macsó politizálás mennyi bajt okoz. Erre aktuálisan Donald Trump a legjobb példa, aki elszabadult hajóágyúként szántotta fel Amerikát, a világ vezető hatalmát.

Az elmúlt hetekben többször beszéltünk arról, hol tart a munka a lemezeden, és bevallom, beleborzongtam, hogy a múlt csütörtökig folyamatosan koncerteztél, mintha nem is lenne járvány. Egy koncerten mindenki hordhat maszkot, kivéve az énekest. Nem féltél?

A színpad csodahely, amikor az ember kilép a közönség elé, elfelejt minden félelmet, aktuális bajt. Tiba Sanyi, az ütősünk például végigdobolt egy egész koncertet törött kézzel. Minden szakmának van olyan kockázata, amit nem lehet elkerülni. Az én pályám jórészt a fellépésekről szól. Egyébként sem vagyok túl sokat mérlegelő, tépelődő típus, az egyéniségetemtől nem áll távol, hogy néha megvonjam a vállam és azt mondom, nem tudok mindent kontrollálni. Tudod: ahogy lesz, úgy lesz.

A lemez Filmszakadás című számában van két sor: lassan elfogy a türelmünk, elfogy az időnk. Én csak egyszer hallottam tőled, hogy a tiéd véges pálya. Több mint ötven éve, az egyetlen tévécsatorna Halló fiúk, halló lányok című műsorában. Arról beszéltél, hogy befejezed a jogi egyetemet, és nem énekelisz tovább, mert ezt a műfajt nem lehet sokáig csinálni. Most mit tervezel?

Nem olyan időket élünk, amikor könnyű lenne tervezni. Most az egész világ nagyon bizonytalanul áll a lábán, és nem csak a vírus miatt. Nagyon a feszültségek mindenütt, a gazdaságban és a politikában is. Valójában még nem tudjuk, hogy milyen lesz a világ, amikor végre elvonul a járvány. De mégis kell gondolkodni a jövőről. Legyen úgy, hogy 2021 október másodikán kiállok majd az aréna színpadára és eléneklem a mostani CD dalait. És megosztom a közönséggel azokat a tapasztalato-
kat, amelyek ma még előttünk állnak. / **Barát József**

Bródy János

SZABADNAK SZÜLETTÉL

*Itt születtél ezen a tájon, itt ringatott az édesanyád
Itt indultál el az útra, s itt jártad ki az iskolát
Itt élnek a barátaid és itt találtad meg szerelmedet
A nagyvilágon e kívül nincs máshol helyed*

*Itt fogadtad szívedbe az Írást és a Gondolatot
Itt eszméltél magadra, és itt volt mindig az otthonod
S most azt mondják neked elvakult sötét lelkű ostobák
Keress magadnak máshol hazát*

*Ne törődj vele, hogy mit mondanak
Az vagy, akinek tartod magad
Még akkor is, ha szembe fúj a szél*

*Ne törődj vele, hogy mit mondanak
Az vagy, akinek tartod magad
Ne feledd el, hogy szabadnak születted*

*Ne hagyj, hogy lelked mérgezzék a hazug előítéletek
Ne hagyj, hogy korlátok közé szorítsák szabad szellemed
Ha Kölcsey és Vörösmarty nyelvén szól az éneked
A nagyvilágon e kívül nincsen máshol helyed*

*Tudom, hogy nehéz elfeledni mindazt, amit nem lehet
De ne add fel a szíved mélyén élő szép reményeket
Kárpátok gyűrűjéből szállj fel szabad madár
Érted is szól a harang már*

*Ne törődj vele, hogy mit mondanak
Az vagy, akinek tartod magad
Még akkor is, ha szembe fúj a szél*

*Ne törődj vele, hogy mit mondanak
Az vagy, akinek tartod magad
Ne feledd el, hogy szabadnak születted*

Sose feledd, hogy szabadnak születted